

Handlägningsrutin covid-19 med vårdhygienisk riktlinje. Version 13

Handlägningsrutinen baseras på idag tillgänglig kunskap om covid-19

Sammanfattning av förändringar i version 13.

Under Smittfrihet har texten ändrats för att överensstämma med smittskyddsläkarbladen.

Under arbetsgivarens ansvar har avsnittet om graviditet ändrats utifrån Arbetsmiljöverkets ställningstagande.

Under skyddsutrustning finns ett tillägg i texten om munskydd och andningsskydd med förtydligande om munskydd klass II och klass IIR. Vid aerosolbehandlande procedur använder all personal i rummet andningsskydd. Rummets storlek avgör var andningsskydd och visir kan tas av.

Nebuliserande behandling bedöms inte generera smittsamma aerosoler.

Under transport kan munskydd användas på patienten om det tolereras, obs handhygien!

Under städning: Rummet behöver inte stå tomt innan/efter städning.

Under måltid: engångsmaterial kasseras på rummet.

Hemisolering av hushållskontakter ses i bifogad länk.

Innehåll

Symtom och inkubationstid.....	2
Smittsamhet	2
Smittfrihet	3
Personal	4
Arbetsgivarens ansvar	4
Hälso- eller vårdcentral	5
Tandvård.....	5
Slutenvård	5
Val av vårdplats	5
IVA-vård	6
Patient som insjuknar på vårdavdelning	6
Skyddsutrustning.....	6
Material och utrustning.....	8
Måltider	8
Tvätt	8
Avfall.....	8
Punktdesinfektion	8
Städning.....	8
Besök	8
Röntgen eller annan undersökning	8
Transport inom sjukhuset.....	9
Ambulanstransport.....	9
Städning av ambulans	9
Rutiner vid dödsfall.....	9
Övrig handläggning.....	10
Sjukskrivning, förhållningsregler och hygienråd.....	10
Smittspårning och uppföljning av kontakter till bekräftat fall.....	10
Screening	10
Anmälan enligt smittskyddslagen.....	10
Läs mer	10

Bakgrund

En ny coronavirussjukdom som fått namnet covid-19 (Corona Virus Disease-19) upptäcktes i Kina i december 2019. Viruset som orsakar covid-19 kallas SARS-CoV-2.

Symtom och inkubationstid

Feber, torrhosta, trötthet, dyspné och muskelsmärk är de vanligaste symtomen hos sjukhusvårdade patienter med covid-19. Även halsont och huvudvärk samt magbesvär med diarréer kan förekomma. Lindrig sjukdomsbild med lättare luftvägssymtom och feber är sannolikt vanligt. I svåra fall ses pneumoni och akut inflammatoriskt tillstånd med andningssvikt (ARDS).

Inkubationstiden är vanligen 2–14 dagar och i genomsnitt 5–6 dagar.

Smittvägar

Coronavirus smittar genom droppsmitta via utandningsluft, direkt kontaktsmitta från smittförande sekret samt indirekt kontaktsmitta genom ytor, utrustning och föremål. Vid vissa vårdmoment kan smittförande aerosol bildas.

Risken för kontakt- och droppsmitta minimeras genom basala hygienrutiner, korrekt använd skyddsutrustning och goda städrutiner.

Smittsamhet

Tillgängliga data talar för att virusnivåer och smittsamhet är som högst i anslutning till insjuknandet och tidigt i förloppet. Smittsamhet kan föreligga strax före symtomdebuten. Ur smittspårningssynpunkt räknas smittsamhet från ett dygn före symtomdebut, för asymtomatiska fall från dygnet före PCR-positivitet.

Hushållskontakter till person med konstaterad covid-19, [se Hemisolering av hushållskontakter till personer med konstaterad covid19](#)

Personer med positivt antikroppstest eller med genomgången covid-19 infektion som bekräftats med PCR bedöms ha ett skydd i åtminstone 6 månader räknat från infektionstillfället.

Smittfrihet

När en patient smittfriförklaras på sjukhus, särskilt boende eller motsvarande, ska det dokumenteras i patientjournalen. Patienten ska duscha och få rena kläder, sängen rengöras och renbäddas samt rummet ska städas.

Kriterier för bedömning av smittfrihet inom vård och omsorg enligt Folkhälsomyndighetens vägledande dokument och [smittskyddsläkarbladen](#).

Vård- och omsorgspersonal med symtom som är PCR- eller antigen test, eller ej provtagna minst 2 dygns feberfrihet och allmän förbättring samt minst 7 dagar sedan symtomdebut

Symtomfria personer som provtagits med PCR eller antigen test

Om symtomfri person provtagits så bedöms de med positivt prov som smittfria efter 7 dagar från provtillfället om de inte inom de senaste veckorna haft symtom förenliga med covid-19, då räknas 7 dagar från den symtomdebuten. Tiden ska också omvärderas om de utvecklar symtom de närmaste dagarna efter provtagningen och då används kriterier enligt ovan.

Personer i särskilt boende för äldre/korttidsvård

Äldre personer på institutionsboende med lättare symtom eller atypisk bild som inte behöver sjukhusvård bedöms smittfria efter minst 2 dygns feberfrihet och allmän förbättring samt 14 dagar från symtomdebut enligt försiktighetsprincipen då de befinner sig i en miljö med särskilt känsliga individer. För personer som vårdats på sjukhus och skrivs ut till denna typ av boende gäller också 14 dagar från symtomdebut innan personen kan bedömas som smittfri. Denna typ av boenden måste därför ha rutiner för att kunna isolera de som inte behöver sjukhusvård samt de som skrivs ut från sjukvården inom 14 dagar.

Sjukhusvårdade personer

Personer med lindriga symtom av covid-19 utan allmänpåverkan som vårdats av annan orsak:

- Minst 2 dygns feberfrihet och allmän förbättring samt minst 7 dagar sedan symtomdebut.
- Om utskrivning till särskilt boende för äldre/korttidsvård, se ovan.

Personer med syrgasbehov och/eller allmänpåverkan som vårdats inläggande men inte behövt IVA-vård:

- Minst 2 dygns feberfrihet med stabil klinisk förbättring och minst 14 dagar sedan symtomdebut

Kritiskt sjuka personer med uttalad andningssvikt eller annan organsvikt som vårdats på IVA samt personer som är immunsupprimerade pga. annan sjukdom eller behandling såsom; hematologisk malignitet, känd immunbristsjukdom, benmärgstransplantation de senaste 24 månaderna, organtransplantation de senaste 6 månaderna eller läkemedelsbehandling såsom immunmodulerande biologiska läkemedel, cytostatika eller steroider i hög dos under längre tid.

- Alltid individuell bedömning men som tumregel minst 2 dygns feberfrihet och stabil klinisk förbättring och 21 dagar efter symtomdebut.
- Om antikroppar mot SARS-CoV-2 kan påvisas med kvalitetssäkrad metod så stöder det att personen kan betraktas som smittfri.

Personal

Personal ska vara uppmärksam på sjukdomssymtom såsom feber, hosta, halsont, snuva, andningsbesvär och andra symtom som kan tala för infektion med covid-19. Vid arbete nära patient med misstänkt eller bekräftad covid-19 ska skyddsutrustning användas, se rubrik *Skyddsutrustning*.

Personal utan symtom

Exponerad på arbetsplatsen provtas inte och kan arbeta. Särskilda rekommendationer kan ges av vårdhygien/smittskyddsläkare i enskilda fall i samband med smittspårning.

Exponerad av hushållskontakter med covid-19, [se Hemisolering av hushållskontakter till personer med konstaterad covid19](#)

Personal med symtom

Personal som insjuknar med covid-19 symtom ska informera närmsta chef. Om insjuknande sker under arbetstid ska personal meddela närmaste chef och snarast gå hem. Provtas enligt aktuell [provtagningsindikation covid-19](#).

Arbetsgivarens ansvar

Arbetsgivaren har ansvaret för arbetsmiljön, och ska därför undersöka och förebygga arbetsmiljörisker så att anställda kan arbeta säkert. I den rådande Corona pandemin innebär arbetsgivarens ansvar, bland annat, att minska riskerna för smittspridning och ohälsa på arbetet samt att se till att det finns tillräckligt med skyddsutrustning och att den utrustning som används är säker. I sammanhanget är det även viktigt att lyfta fram kopplingen mellan patientsäkerhet och säker arbetsmiljö, säker arbetsmiljö innebär även en ökad patientsäkerhet.

Gällande personal i övriga riskgrupper ingår det i arbetsgivarens arbetsmiljöansvar att ta hänsyn till arbetstagarens hälsa och göra anpassningar för att förhindra sjukdom.

Arbetsmiljöverket har förtydligat att gravida medarbetare inte får exponeras för patienter som är bekräftat eller misstänkt smittade av covid-19.

Personer över 70 år är en särskild riskgrupp för allvarlig sjukdom och avrådes från patientnära vård av patient med misstänkt eller bekräftad covid-19.

För mer information om riskbedömning, [se RVN:s sida Om corona och smittskydd på arbetsplatsen](#).

Vårdrutin vid misstänkta och bekräftade fall av covid-19

OBS! Medicinskt omhändertagande och behandling får inte försenas på grund av misstänkt eller bekräftad covid-19.

Vid all vård av smittsamma eller misstänkt smittsamma patienter bör man eftersträva att så få personal som möjligt vårdar den sjuke.

Hälso- eller vårdcentral

- Personer utan symtom hänvisas till frågor och svar om det nya coronaviruset på [Folkhälsomyndigheten.se](https://www.folkhalsomyndigheten.se) eller till telefonnumret 113 13 (öppet alla dagar, dygnet runt).
- Personer med symtom som behöver sjukvård ringer sjukvårdsrådgivningen, [1177](tel:1177) eller sin egen hälso/vårdcentral.
- För handläggning av personer som tar kontakt med hälso- eller vårdcentral och ingår i en smittspårning, se aktuell [smittspårningsrutin](#).
- Personer med misstänkt covid-19 som söker på hälso- eller vårdcentral utan föransmälan ska inte sitta i väntrum utan placeras direkt i rum med förrum eller i enkelrum, om möjligt med ingång från utsidan. Dörren ska vara stängd.
- Vid misstänkt covid-19 använder personalen skyddsutrustning, se rubrik *Skyddsutrustning*.

Tandvård

- Vid tandvård för behandling patienter med förkylningssymtom, se Folktandvårdens rutin "Rutiner för akutbehandling patienter med förkylningssymptom".
- Vid risk för aerosolbildning se rubrik *Skyddsutrustning*.

Slutenvård

Val av vårdplats

Patient med misstänkt/bekräftad covid -19 som är i behov av inläggande vård, vårdas isolerad.

Rekommenderat vådrum är:

- I första hand enkelrum med luftsluss och eget hygienutrymme
- I andra hand enkelrum med förrum och eget hygienutrymme
- I tredje hand enkelrum med stängd dörr och eget hygienutrymme

Patienter med bekräftad covid-19 kan vårdas i samma rum så länge inte annan smitta förekommer. Vid behov av prioritering av vådrum mellan misstänkt och bekräftat fall, prioriteras bekräftat fall. Undersökningar bör i möjligaste mån utföras på vådrummet.

IVA-vård

Respiratorutrustning ska ha effektiva filter och engångsutrustning ska användas så långt möjligt. Utrustning som återanvänds ska rengöras och desinfekteras med validerad metod. Ventilatorkretsen ska inte brytas utom när det är absolut nödvändigt. Vid handventilering med ballong måste ventilator vara i standbyläge.

Patient som insjuknar på vårdavdelning

Patient som insjuknar med symtom på vårdavdelning ska snarast möjligt tas in på enkelsal med eget hygienutrymme och stängd dörr. Personal använder adekvat skyddsutrustning se rubrik *Skyddsutrustning*. Kontakta vid behov infektionskliniken bakjour för rådgivning. Provtagning ombesörjs av avdelningen. Om positivt provsvar bedöms fortsatt vårdnivå och placering utifrån rutin på respektive sjukhus.

Medpatient som delat sal med bekräftad covid-19 patient:

- Isoleras på egen sal med eget hygienutrymme.
- Ta ett första prov snarast. Är detta negativt förnyas provtagningen med ett andra prov 5 dagar efter det första. Vid ett negativt andra prov fortsatt om möjligt att vårda i enkelrum under 14 dagar efter exponering. Var fortsatt observant på symtom.
- Personal arbetar med basala hygienrutiner.
- Om patienten skrivs ut till annan enhet informeras mottagande enhet om exponering.

Skyddsutrustning

Basala hygienrutiner utgör grunden för att förhindra smittöverföring. Desinfektion av händer och underarmar ska ske före och efter patientkontakt.

Munskydd är engångs, används under hela omvårdnadstiden inne hos patienten så länge det inte tagits av, skadats eller förorenats. Vid rörs munskyddet ska handdesinfektion utföras.

Munskydd klass II är inte vätskeresistent, därför lägger man till heltäckande visir som då ersätter den vätskeavvisande ytan på munskydd klass IIR. R står här för resistens mot vätska.

Andningsskydd är engångs, används under hela omvårdnadstiden inne hos patienten så länge det inte tagits av, skadats eller förorenats. Viktigt att genomföra tillpassningstest för att säkerställa att andningsskyddet sluter tätt. Förekomst av skägg innebär risk för otillräcklig skyddseffekt.

All personal ska använda personlig skyddsutrustning vid patientnära vård inom 2 meter av misstänkt eller bekräftat smittad patient. Vid aerosolproducerande behandling används andningsskydd, se nedan.

Vid vård av flera patienter i en sal ska plastförkläde/skyddsrock och handskar bytas mellan varje patient inne på salen med adekvat handhygien mellan varje avklädnings- och påklädningsmoment.

Vårdmoment	Skyddsutrustning
Vård av patienter med misstänkt eller bekräftad covid-19 tex personlig omvårdnad och provtagning (inkl. från nasopharynx)	<ul style="list-style-type: none"> • Basala hygienrutiner • Handskar vid risk för kontakt med kroppsvätska (byts mellan olika vårdmoment) • Engångs plastförkläde. Vid risk för kraftig kontaminering av kläder eller underarmar rekommenderas långärmat plastförkläde, långärmat vätskeavvisande engångsskyddsrock eller skyddsrock i kombination med plastförkläde • Munskydd klass II i kombination med heltäckande visir. Om visiret bedöms inte vara heltäckande eller vid användning av skyddsglasögon ska munskydd klass IIR användas.
Aerosolgenererande procedurer* vid vård av patienter med misstänkt eller bekräftad covid-19	<ul style="list-style-type: none"> • Basala hygienrutiner • Handskar vid risk för kontakt med kroppsvätska (byts mellan olika vårdmoment) • Långärmat plastförkläde, långärmat vätskeavvisande engångsskyddsrock eller skyddsrock i kombination med plastförkläde • All personal i rummet använder andningsskydd av typen FFP2 eller FFP3 i kombination med heltäckande visir. Alternativt skyddsmask 90, CRBN-huva, Sundströms SR 570 • Andningsskydd och visir tas av på anvisad plats, i eller utanför vårdlokal beroende på lokalens storlek. Bedömning görs i respektive verksamhet.

Skyddsutrustningen tas av i följande ordning: Handskar – handdesinfektion – förkläde – handdesinfektion – visir/skyddsglasögon – handdesinfektion – andningsskydd/munskydd – handdesinfektion.

* Exempel på procedurer som kan generera aerosoler där andningsskydd ska användas, se även Aerosolgenererande arbetsmoment inom hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst:

- Endotrakeal intubering och extubering
- Trakeotomi, trakeostomivård
- Sugning av luftvägar
- Icke-invasiv ventilering (BiPAP- och CPAP-behandling)
- Hjärt-lung-räddning
- Handventilering
- Provtagning från nedre luftvägar
- Bronkoskopi
- Högfrekvent oscillatorventilation (HFOV)
- Högflödesbefuktad syrgasbehandling (Optiflow)

Nebuliserande behandling bedöms inte generera smittsamma aerosoler.

Material och utrustning

- Begränsa mängden material inne på sal.
- Flergångsmaterial desinfekteras.
- Alla hjälpmedel är patientbundna och avtorkas dagligen med Ytdesinfektion Plus.

Måltider

- Patienten äter sina måltider inne på rummet.
- Disk tas omhand på vanligt sätt.
- Beroende på lokala rutiner kan användning av engångsmaterial vara ett alternativ.
- Efter måltid kasseras engångsmaterial i soppåse på vådrummet.

Tvätt

Hanteras på vanligt sätt.

Förslut tvättsäck på vådrummet.

Tvätt som är kraftigt kontaminerad av kroppsvätska hanteras som smittförande tvätt. Minimera luft i gul plastsäck "tvätt" för att undvika att säcken går sönder i tvättstört/nedkast.

Avfall

Använd skyddsutrustning kasseras som vanligt avfall.

Soppåse försluts på rummet. Läggts därefter i sopsäck. Minimera luft i soppåse och sopsäck för att undvika att säcken går sönder i tvättstört/nedkast.

Avfall som är kraftigt kontaminerad av kroppsvätska hanteras som smittförande avfall enligt [avfallshandboken](#) (s.28). Läggts i särskild kartong med innersäck. Avfallet hanteras enligt kategori B (UN3291).

Punktdesinfektion

Vårdpersonal torkar omedelbart upp spill av kroppsvätskor till exempel urin, avföring, blod eller sekret. Rengör sedan noga med Ytdesinfektion Plus.

Städning

Daglig städning, efter tillfrisknande och slutstädning, se separat [städrutin](#).

Rummet behöver inte stå tomt innan/efter städning.

Besök

- Besök tillåts endast efter särskild överenskommelse.
- Besökare ska använda samma utrustning som vårdpersonal, se rubrik *Skyddsutrustning*.
- Besökare instrueras i god handhygien före och efter besöket.

Röntgen eller annan undersökning

- Undersökningar inklusive röntgen och ultraljud görs om möjligt i vådrummet. Om det ej är möjligt ska mottagande enhet informeras om smitta.
- Patienten tas direkt in till undersökningsrum utan väntetid i väntrum.
- Röntgenpersonal eller motsvarande som vistas i samma rum inom 2 meters avstånd som patienten använder personlig skyddsutrustning, se rubrik *Skyddsutrustning*.
- Rummet städas med Ytdesinfektion Plus. Se [städrutin](#).
- Rummet behöver inte vädras innan slutstädning och ingen ställtid behövs.

Transport inom sjukhuset

- Minimera transporter inom sjukhuset.
- Transport inom sjukhuset sker enligt lokal planering på respektive sjukhus.
- Vårdpersonal transporterar patient med misstänkt eller bekräftad covid-19.
- Patienten transporteras direkt in i aktuell vårdsal av den som ombesörjer transporten.
- Om personal som redan är iklädd skyddsutrustning transporterar patienten kan detta göras i de skyddskläderna. Om patienten ska transporteras av person som ej redan är iklädd skyddsutrustning ska förkläde, munskydd och stänkskydd användas.
- En medföljare hanterar dörrar och knappar vid transport samt bereder plats i korridor.
- Patienten förses med engångsnäsdukar och instrueras att hosta, nysa och snyta sig i dessa. Näsdukarna kastas direkt i avfallspåse efter användning alternativt kan patienten förses med munskydd om detta tolereras.
- Hjälプ patienten med handhygien, använd handsprit.
- Informera mottagande enhet.

Ambulanstransport

- Vid transport till och från sjukhus ska allmänna transportmedel inte användas.
- Transport av allmänpåverkad patient ska i första hand ske med ambulans och misstanke om covid-19 ska anges vid ambulansbeställningen.
- Luckan mellan förarhytt och patientutrymme ska vara stängd.
- Ambulanspersonal i patientutrymme ska använda skyddsutrustning, se rubrik *Skyddsutrustning*.
- Patienten förses med engångsnäsdukar och instrueras att hosta, nysa och snyta sig i dessa. Näsdukarna kastas direkt i avfallspåse efter användning. Hanteras som vanligt avfall. Alternativt kan patienten förses med munskydd om detta tolereras.
- Hjälプ patienten med handhygien, använd handsprit.

Städning av ambulans

- Öppna både sidodörr och bakdörr för att ventilera patientutrymme.
- Patientnära ytor, tagytor och använd flergångsutrustning torkas av med Ytdesinfektion Plus.
- Ambulansen kan användas igen utan ställtid.

Rutiner vid dödsfall

Risk för smitta från en avliden person är låg, men kan ske via kontaktsmitta, genom direktkontakt med kroppsvätskor från den avlidne eller via kontaminerade föremål.

- Vid dödsfall hos patient med misstänkt, men ej verifierad covid-19, utförs provtagning om möjligt av läkaren som konstaterar dödsfallet eller av läkaren utsedd vårdpersonal. Vid behov kan provtagning utföras av personal på patologisk enhet. Svaremottagaren är behandlande läkare.
- Vid kontakt med den avlidnes kropp rekommenderas att personal arbetar med basala hygienrutiner. Vid risk för stänk används stänkskydd.
- Bisättningsäck är i normalfallet inte nödvändigt vid hanteringen av avliden med covid-19 men kan behövas av andra skäl, exempelvis vid större mängder kroppsvätska. Följ lokal rutin på respektive sjukhus.
- Vid eventuell obduktion, rekommenderas skyddsutrustning (se rubrik *Skyddsutrustning*) för att minska risken för exponering för kroppsvätskor och aerosoler.

Ytterligare [rekommendationer för hantering av avliden](#) finns på Folkhälsomyndighetens webbplats.

Övrig handläggning

Sjukskrivning, förhållningsregler och hygienråd

Sjukskrivning är lämpligt under den akuta sjukdomsperioden innefattande två dygns symtomfrihet och minst sju dagar från symtomdebut. Förhållningsregler och hygienråd ges enligt [Smittskyddsblad Covid-19, patientinformation](#).

Smittspårning och uppföljning av kontakter till bekräftat fall

Smittspårning utförs enligt [Smittskyddsblad Covid-19, läkarinformation](#) samt regional riktlinje *Ansvarsfördelning smittspårning avseende covid-19* som återfinns på [Smittskyddsenhetens webbplats](#). Smittspårning innefattande den smittade personens hushållskontakter och riskmiljöer utanför vård- och omsorg, kan behandlande läkare remittera till regionens särskilda smittspårare för covid-19. Hushållskontakter till bekräftade fall av covid-19 ska erhålla förhållningsregler enligt [Smittskyddsblad Covid-19, information och förhållningsregler till hushållskontakter](#).

Om ett fall av covid-19 haft kontakt med vård eller omsorg som patient eller som personal, ska smittspårning inom vården utföras, [se aktuell smittspårningsrutin](#). För rådgivning kring smittspårning inom vården, kontakta Vårdhygien.

Screening

Alla äldre som skrivs ut från sjukhusvistelse till SÄBO eller har andra kommunala vård- eller omsorgsinsatser t.ex hemtjänst eller hemsjukvård ska screenas innan utskrivning med provtagning för Covid-19.

Provet tas innan utskrivning från sjukhuset, om möjligt så att provsvar finns tillhands innan hemgång, tidigast två dygn innan utskrivning. Avsaknad av provsvar får dock inte fördröja utskrivning. Om provsvar taget inom slutenvården utfaller positivt efter utskrivning, ansvarar slutenvårdsläkare för att information skyndsamt delges den smittade själv och medicinskt ansvarig vid kommunal vårdenhet.

Anmälan enligt smittskyddslagen

Laboratoriebekräftade fall av covid-19 (positivt PCR-test) och fall av covid-19 bekräftade med positiv antigen test (s.k. snabbtest eller patientnära analys, PNA) ska anmälas kliniskt av behandlande läkare senast dagen efter diagnos, företrädesvis via www.sminet.se.

Läs mer

Samlingssida med information om Corona/covid-19, Region Västernorrland

<https://intranat.rvn.se/sv/samlingssida-corona-covid-19/>

Vårdhygiens informationssida om corona/covid-19, Region Västernorrland

<https://intranat.rvn.se/sv/information-och-arbetsatt/vardens-arbetsatt/vardhygien/corona---covid-19/>

Folkhälsomyndigheten [Samlad information om covid-19](#)

Socialstyrelsen [Socialstyrelsen coronavirus -covid-19](#)